

19. Väestönsuojelutoimisto

Henkilökunta. Väestönsuojelutoimistossa oli v. 1966 seuraava henkilöstö: väestönsuojelupäällikkö, suunnittelu- ja koulutuspäällikkö, hallinnollinen sihteeri, suojarakenneohjaaja, kaksi suunnittelijaa, kaksi kouluttajaa, rakennusmestari aikoina 21.2.—15.3. ja 16.5.—15.10., suojarakenteiden valvoja, ensiapukouluttaja, toimistonhoitaja sekä kaksi toimistoapulaista.

Kalliosuojien hoidon kenttähenkilöstöön kuului sähköyliasentaja, sähköasentaja, koneenhoitaja, koneasentaja, nuorempi putki-asentaja sekä 10 kalliosuojanhoitajaa.

Suunnittelutoiminta. Paikallisen väestönsuojelun suunnittelussa noudatettiin työnjakoa väestönsuojelutoimiston, kaupungin virastojen ja laitosten sekä ns. perustajavirastojen, Helsingin Väestönsuojeluyhdistyksen ja Suomen Punaisen Ristin Helsingin ja Uudenmaan piirin kesken.

Väestönsuojelutoimiston suorittamiin suunnittelutehtäviin kuului mm.: evakuoinnin suunnittelu; yleisen väestönsuojelun joh-toelinten ja yksikköjen perustamisen suunnittelu henkilöstö- ja materiaalivarauksineen; toimintaohjeiden laatiminen yleisen väestönsuojelun yksikköjen perustamista varten; hälytysjärjestelmän, viestiyhteyksien ja johonpaikkojen suunnittelu; väestönsuojien rakentamisen yleissuunnittelu; väestön oma-kohtaisen suojelun yleissuunnittelu sekä toimintaohjeiden laatiminen.

Virastojen ja laitosten tehtävänä oli suojelusuunnitelmien laatiminen ja ajan tasalla

pitäminen sekä vastaavat järjestetyt toimenpideluetteloineen, toimintaohjeineen ja materiaalin hankintoineen.

Perustajavirastojen, joita olivat rakennus-, terveydenhoito- ja huoltovirasto, liikenne- ja palolaitos sekä elintarvikekeskus, tehtävänä oli: yleisen väestönsuojelun yksikköjen henkilövarausten ylläpitäminen ja kortistominen; yksiköille jaettavan materiaalin luetteloiminen sekä jakovarastoon kokoamisen ja jaon suunnittelu sekä materiaalin hankinnat ja lisäksi yksikköjen perustamisen johtajien ja varamiesten määrääminen ja perehdyttäminen toimintaohjeisiinsa.

Helsingin Väestönsuojeluyhdistyksen suunnittelutehtävät, joiden perustana oli väestönsuojelutoimiston laatimat toimintaohjeet, olivat seuraavat: ehdotuksien tekeminen korttelistojaaksi ja korttelistojen toimistojen sijoituspaikoiksi; omakohtaisen suojelun vapaaehtoisen henkilöstön varaukset suojelujoukkueisiin, korttelistojen toimistoihin, talojen suojeluvalvojiksi ja suojeluryhmiin; varatun vapaaehtoisen henkilöstön kokoamisen suunnittelu; suojelujoukkueiden materiaalin vapaaehtoisen varaamisen suunnittelu; talojen suojeluvalvojen ohjaaminen vapaaehtoisessa materiaalin hankinnassa.

Suomen Punaisen Ristin Helsingin ja Uudenmaan piirin tehtäviin kuului: lohkojen sidontapaikkojen vapaaehtoisten henkilövarausten ylläpitäminen ja kortistominen; varatun vapaaehtoisen henkilöstön kokoamisen suunnittelu sekä varautuminen sidontapaik-

kojen materiaalin hankintoihin. Tehtävät suoritettiin pääasiassa väestönsuojelutoimiston ensiapukouluttaja.

Henkilöstövaraukset tarkistettiin yhteistoiminnassa Helsingin sotilaspiirin esikunnan ja perustajavirastojen yleisen väestönsuojelun järjestelijöiden kanssa, jolloin jouduttiin suorittamaan lukuisia henkilövaihdoksia. Kertomusvuoden alusta kaupungin alueeseen liitetty Vuosaari yhdistettiin 91. suojelulohkon kanssa VIII suojelupiiriksi, johon kuului viisi suojelulohkoa. Tätä väestönsuojelun aluejakoa ei ministeriö vielä kertomusvuonna vahvistanut. Yleisen väestönsuojelun yksikköjä varten hankittiin mm. 600 kpl annosmittareita, 900 pientä ensiapulaukkaa täytettyinä sekä n. 2 000 kpl 10 siteen pakettia siteitä.

Kertomusvuoden aikana suoritettiin väestönsuojelutoimiston suunnittelijain ja kouluttajain työryhmä pelastus- ja raivauspalvelun kaluston kokeiluihin perustuvan soveltuvuusarvostelun ja tarvelaskelmat todellisuuspohjan löytämiseksi pelastuspalvelun materiaalmäärän vahvuuslaskelmille, mikä johti määrävahvuuksien huomattavaan pienenemiseen entisestään ja sen mukaisesti niiden täydelliseen uusimiseen. Näin muodostettiin luotettava perusta rakennusviraston mahdollisuuksille varustaa perustamistehtäviinsä kuuluvat pelastusyksiköt riittävällä pelastus- ja raivausmateriaalilla.

Väestönsuojelun mahdollisessa toimeenpanossa perustettavaksi suunniteltujen yleisen väestönsuojelun johtoelinten ja yksikköjen moottoriajoneuvotarve on varsin suuri. Jos moottoriajoneuvot olisivat aina koossa täysilukuisina, muodostaisivat omistajille suoritettavat korvaukset huomattavan taloudellisen rasituksen kaupungille. Asian tilan korjaamiseksi suunnitteli väestönsuojelupäällikkö moottoriajoneuvon käytöstä väestönsuojelukuljetuksiin moottoriajoneuvovarausten sopimusjärjestelmän sopimukseen, jonka mukaan kuljetukset suoritettaisiin tilausajoina ja jonka kaupunginhalli-

tus lautakunnan esityksestä hyväksyi otettavaksi käyttöön väestönsuojeluvalmisteissa.

Yleisen väestönsuojelun johtoelinten ja yksikköjen perustamiseksi väestönsuojelun toimeenpanossa tarvittiin toimintaohjeet palvelualueiden perustamispäälliköille, yksikköjen perustamisen johtajille sekä erälle perustamisen apuelimille. Valmiuden tämän osan jälkeensäneisyyden vuoksi muodostettiin marraskuun alussa työryhmä, johon kuului väestönsuojelupäällikkö, suunnittelu- ja koulutus-päällikkö sekä suunnittelija, tehtävään toimintaohjeiden nopea valmistaminen. Toimintaohjeiden työvaihe käsitti varsinaiset toimintaohjeet, moottoriajoneuvoliitteet ja materiaali-liitteet.

Marras- ja joulukuun aikana työryhmä sai valmiiksi seuraavien johtoelinten ja yksikköjen päälliköille ja johtajille toimintaohjeet: pelastus- ja raivauspalvelun perustamispäälliköille; 1.—12. pelastuskomppanian, 1.—9. erillisen pelastusjoukkueen, 1.—6. raivausjoukkueen, 1.—4. puhdistusjoukkueen sekä pomminraivausjoukkueen perustamisen johtajalle; moottoriajoneuvoelimen päälliköille sekä liikennelaitoksen toimitusjohtajalle valmiustila-ajan kuljetuksista.

Kertomusvuoden aikana pyrittiin tehokkaasti yksinkertaistamaan kaupungin omien virastojen ja laitosten suojelusuunnitelmien laatimista, jota varten mm. pidettiin kurssikeskuksessa suojelujohtajien neuvottelu- ja ohjaustilaisuus, johon osallistui 57 suojelujohtajaa.

Virastojen ja laitosten sekä teollisuuslaitosten ja likeyritysten väestönsuojelun uudelleen järjestelyssä, lähinnä sen suunnitteluvaiheessa, oli tehtävänä suojelusuunnitelman laatiminen. Siihen kuului suojelujohtajan ja apulaisen sekä suojeluryhmien lukumäärän ja kokoonpanon suunnittelu, henkilövaraussuunnitelma, materiaalilaskelma ja hankintasuunnitelma, väestönsuojasuunnitelma, siirtymissuunnitelma kuljetusvälinelaskelmineen, viestiyhteydet, arvopa-

19. Väestönsuojelutoimisto

perien ja arkistojen suojaus, pimentämissuunnitelma tarvikelaskelmineen sekä koulutussuunnitelma.

Järjestelyvaiheessa oli tarkoitus suorittaa seuraavat toimenpiteet: henkilövaraukset ja niiden ylläpito, materiaalihankinnat, väestönsuojien rakentaminen ja kunnossapito, kuljetusvälinevaraus, koulutuksen ylläpito sekä toimintaohjeet esim. henkilöstön kutsujalle, pimentämisen toimeenpanijalle, kuljetuksen järjestäjälle sekä etu- ja jälkikommennuskunnan johtajalle. Suoritettavista toimenpiteistä laadittaisiin suojelujohtajan toimenpideluettelo.

Toimeenpanovaiheessa olisi tärkeätä, että väestönsuojelun järjestelyt toteutetaan toimenpideluettelossa olevan aikataulun mukaisesti ja tehdään ilmoitukset valmiudesta. Näiden järjestelyjen tarkoituksena oli väestönsuojeluvälmiuden ylläpitäminen tilanteen mukaisine toimintoineen.

Varsinainen suojelusuunnitelma laadittaisiin suojelusuunnitelmakortille, jonka lisäksi tehtäisiin suojelujohtajan toimenpideluettelo ja tarvittaessa toimintaohjeet tärkeimpien toimenpiteiden suorittajille. Suojelusuunnitelmien laatimisen valvonta ja kehittäminen kuului virasto- ja laitossuojelun kouluttajan tehtäviin.

Teknillisen suunnittelun pääasiallisena tehtävänä oli hälytinjaerjestelmän ja viestiyhteyksien suunnitteleminen sekä vastaavan materiaalin hankkiminen. Kertomusvuonna asennettiin pääpaloaseman torniin suurtehohälytin, jonka koneisto oli Erottajan kalliosuojassa, ja hankittiin kahden suurtehohälytinten koneistot. Suojelupiirin toimistoksi kunnostettu Arhotien kalliosuoja yhdistettiin kaupungin puhelinverkkoon. Väestönsuojeluyksikköjen käyttöön tarkoitettuja kannettavia Salora-radioita hankittiin 20 kpl.

Vuosia sitten laadittua suunnitelmaa kaupungin suojelukeskuksen sijoittamiseksi Koskelantien kalliosuojaan kehitettiin pyrkimyksenä saada aikaan vapaamuotoinen ja jär-

jestelyltään yksinkertainen, mutta nykykäsillä johtamis- ja viestivälineillä varustettu väestönsuojelun johtopaikka. Kertomusvuonna hankittiin ja asennettiin paikalleen tilanekartta, suojelutakillisen toimiston työpöydät tuoleineen sekä kaksi puhelinkeskusta puhelimineen.

Koulutustoiminta. Väestönsuojelutoimiston suorittama koulutus jakaantui seuraavasti: johtohenkilöstön ja evakuoinnin suoritushenkilöstön, virasto- ja laitossuojelun, ensi-apu-, viestittäjä- sekä kalliosuojaryhmien henkilöstön koulutus.

Kertomusvuoden aikana suoritettiin valmisteluja väestönsuojelun johtaelinten ja yksikköjen perustamisvalmiuskoulutusta varten, joka pyrittiin ottamaan ohjelmaan seuraavana vuonna.

Väestönsuojelutoimiston pitämiä kursseja oli: johtajiston kursseja 20, virasto- ja laitossuojelunkursseja 41 ja evakuoinnin suoritushenkilöstön kursseja 2. Oppilasmäärät olivat vastaavasti seuraavat: johtajakoulutus 245, virasto- ja laitossuojelunkoulutus 875 ja evakuointihenkilöstön koulutus 15.

Pelastuspalvelun harjoituspaikka Herttoniemessä oli jatkuvassa käytössä. Harjoituspaikkaa käyttivät myös palolaitos, Helsingin Väestönsuojeluyhdistys sekä Suomen Punaisen Ristin Helsingin ja Uudenmaan piiri. Laitteita korjattiin ja täydennettiin. Harjoituspaikka täytti kuitenkin vain osan niistä koulutustarpeista, jotka olivat perusteina palolaitoksen kanssa yhteisen palo-, savu- ja rauniotalon rakennussuunnitelmalle, joten tämän harjoitustalon rakentaminen oli edelleen ensiarvoisen tärkeä kysymys.

Väestönsuojelutoimiston kurssikeskuksen koulutusvälineistöä täydennettiin. Tärkeimmät hankinnat olivat opetusfilmi »Laskeuma maaseudun vaarana», moottoripora, moottorisaha, kaksi työmaavalaisinta, kaksi nestenosturia, pelastuspalvelun harjoitusnukke sekä Anne-tekohengitys- ja sydänhieronta-laitteineen.

Rakenteellinen toiminta. Valmiita väestönsuojia oli kertomusvuoden loppuun mennessä yht. 1 736, suojahuoneiden kokonaispinta-ala oli 112 581 m² ja niihin mahtui yht. 190 024 henkilöä. Väestönsuojista oli yksityisten rakennuttamia talokohtaisia väestönsuojia 1 714, näiden yhteinen pinta-ala oli 97 705 m² ja niihin mahtui 165 244 henkilöä. Kaupungin rakennuttamia yleisiä ja yhteisiä kalliosuojia oli valmiina yht. 22, näiden yhteinen pinta-ala oli 14 876 m² ja niihin mahtui 24 780 henkilöä. Lisäksi oli kaupungilla kertomusvuonna rakenteilla 7 kalliosuojaa, joissa olisi tilaa 16 993 m² yht. 28 150 henkilölle ja suojelutarkoituksiin 900 m². Suunnitteilla oli kaikkiaan 7 kalliosuojaa, joissa olisi tilaa 26 200 m² ja joihin mahtuisi 43 700 henkilöä.

Hallinnollinen toiminta keskittyi lähinnä väestönsuojelulautakunnan kokousten valmisteluun. Vuoden aikana tarkistettiin talousarvioehdotus kymmenvuotiskaudeksi 1968—1977.

Kalliosuojatilat pidettiin jatkuvasti vuokrattuina. Kertomusvuoden aikana laadittiin toimistossa kalliosuojien vuokrasopimusloma ja sen mukaisesti uusittiin kaikki kalliosuojien vuokrasopimukset.

Pelastuspalvelun kehitys. Väestönsuojelupäällikkö teki lehtikirjoituksissa ehdotuksen riittävän suuren ja toimintatehoisen pelastusosaston (pelastuspataljoonan) muodostamisesta Helsinkiä varten väestönsuojeluvalmisteluihin liittyvänä. Uudenmaan läänin pelastuspalvelutoimikunta teki asiasta esityksen kaupunginhallitukselle, joka kehotti väestönsuojelulautakuntaa huolehtimaan pelastusosaston muodostamisesta ja sen toimintavalmiuden ylläpitämisestä tavanomaisina väestönsuojeluvalmisteluina. Väestönsuojelutoimiston laatiman suunnitelman mukaan pelastusosastoon kuuluu johtokeskus, 1. ja 2. pelastuskomppania sekä ensiapukomppania.

Johtokeskus, jonka perustaja on väestön-

suojelutoimisto ja vahvuus 30 henkilöä, käsittää: pelastusosaston johtajan;

järjestelytoimiston, johon kuuluu järjestelypäällikkö, pelastusohjaaja, lääkäri (lääkintäohjaaja), kuljetus- ja huolto-ohjaaja sekä evakuoitiohjaaja;

tuhoalueen johtueen, johon kuuluu tuhoalueen johtaja, järjestelypäällikkö, kaksi järjestelyohjaajaa, radioryhmä sekä lähettiryhmä; toinen tuhoalueen johtue perustettaisiin tarvittaessa;

kaksi radioryhmää, kummassakin ryhmänjohtaja ja kaksi radioviestittäjää, sekä toimitusryhmän, johon kuuluu kaksi henkilöautonkuljettajaa, kaksi kuorma-autonkuljettajaa, kaksi muonittajaa ja kaksi lähettiä.

1. ja 2. pelastuskomppania, jotka perustaa rakennusvirasto ja joiden vahvuus on 112 henkilöä, käsittävät kumpikin kolme pelastusjoukkuetta, joihin kuhunkin kuuluu neljä ryhmää, sekä huoltoryhmän.

Ensiapukomppanian perusti ensiapuelinten osalta terveydenhoitovirasto ja kuljetuselinten osalta liikennelaitos ja sen vahvuus oli 249 henkilöä. Ensiapukomppania käsitti:

kaksi ensiapuosastoa, jotka kumpikin perustavat täydellisen ensiapuaseman ja ensiapupaikat sortuma-alueelle;

sairaslinja-autojoukkueen;

ensiapuryhmän ja puhdistusryhmän hajatapauksia varten sekä huoltoryhmän.

Pelastusosaston (pelastuspataljoonan) tarvitsema materiaali oli väestönsuojelutoimiston ja rakennusviraston varastoissa, jonne henkilöstö kokoontui hälytyksen saatuaan (hälytys ja kokoontuminen kesti n. 3 t) seuraavasti:

johtokeskus Temppeliaukion kalliosuojaan, jossa oli väestönsuojelutoimiston viestimateriaali;

1. ja 2. pelastuskomppania rakennusviraston Oulunkylän varastolle Otto Brandtintie 1:een, jossa oli pelastusmateriaali; ensiapukomppania Kulosaaren kalliosuojaan Svinhufvudintie 9—11:een, jossa oli lääkintä-

19. Väestönsuojelutoimisto

materiaali, sekä sairaalinja-autojoukkue liikennelaitoksen määräämään kokoontumispaikkaan, missä oli sairaalinja-autot.

Laskelmien mukaan edellämainitut yksiköt olivat toimintavalmiina kaupungin alueella olevalla tuhopaikalla 4—6 t:n kuudessa hälytyksestä.

Yhteistoiminta. Väestönsuojelutoimiston työskentely tapahtui jatkuvassa yhteistoiminnassa kaupungin muiden virastojen ja laitosten kanssa, joka olikin edellytyksenä virastojen ja laitosten suojelusuunnitelmain kehittelylle sekä virasto- ja laitossuojelun koulutukselle. Erityisen kiinteäksi muodostui yhteistoiminta ns. perustajavirastojen suojelujohtajien kanssa yleisen väestönsuojelun järjestelyjen sekä johtajiston ja alijohtajiston koulutuksen kehittämiseksi.

Yhteistoiminnan aikaansaamiseksi sijoitettiin ensiapukouluttajan työpaikka SPR:n Helsingin ja Uudenmaan piiriin toimistoon, kun taas omakohtaisen suojelun koulutusta valvova kouluttaja kuului Helsingin Väestönsuojeluyhdistyksen hallitukseen. Oppilaiden saamisessa talojen suojeluvalvojain kursseille oli vaikeuksia ja yhdistyksen jäsenmäärä jäi vähäiseksi, mikä määrä oli kertomusvuonna 750 henkeä.

Kertomusvuoden lokakuussa järjestettiin Helsingin kaupungin, Espoon kauppalan ja Helsingin maalaiskunnan väestönsuojeluviranomaisten yhteinen neuvottelu- ja perehdyttämistilaisuus, jollaisia oli tarkoitus järjestää edelleen vuosittain.

Helsingin kaupungin väestönsuojelutoimintaa selostettiin useille vierailleille ryhmille,

mm. ministeriön ja eri kuntien väestönsuojeluviranomaisille. Ulkomaisia vierailijoita olivat Norjan maanpuolustuskurssi ja Länsi-Saksan väestönsuojelujohtajien vierailuryhmä.

Väestönsuojelutoimiston henkilöstö piti oppitunteja lukuisissa ulkopuolisten järjestämissä koulutustilaisuuksissa.

Tiedotustoiminta. Kertomusvuoden aikana useat toimiston viranhaltijat antoivat toimialaansa käsitteleviä kirjoituksia sanoma- ja aikakauslehtiin, mikä huomattavalla tavalla teki tunnetuksi väestönsuojelua yleensä ja erityisesti näiden toimialojen työkenttää.

Sanomalehdille annettiin kaupungin väestönsuojelun eri aloja koskevia haastatteluja.

Tulot ja menot. Tuloja oli kertomusvuonna yhteensä 527 992 mk, mistä määrästä kalliosuojista saadun vuokratulon osuus oli 526 640 mk.

Menoja varten oli talousarvioon varattu 1 648 269 mk, minkä lisäksi oli käytettävissä määrärahojen välisenä siirtona 210 mk. Todelliset menot olivat 1 417 541 mk ja seuraavalle vuodelle siirrettiin 189 913 mk. Ylitysoikeutta myönnettiin 12 216 mk ja säästöä jäi 41 025 mk.

Edelliseltä vuodelta siirtyi kertomusvuonna käytettäväksi 301 482 mk ja määrärahojen välisinä siirtoina 3 496 mk. Näistä käytettiin 261 815 mk, joten edelleen seuraavalle vuodelle siirtyi 43 163 mk.

Avustuksina suoritettiin Suomen Punaisen Ristin Helsingin ja Uudenmaan piirille 44 770 mk ja Helsingin Väestönsuojeluyhdistykselle 87 000 mk.